

Sygn. akt I ACa 1549/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 2 czerwca 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie I Wydział Cywilny w składzie następującym:

Przewodniczący: SSA Maciej Dobrzyński (spr.)

Sędziowie: SA Ewa Kaniok

SO del. Dariusz Dąbrowski

Protokolant: referent stażysta Michał Strzelczyk

po rozpoznaniu w dniu 2 czerwca 2015 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa J. D.

przeciwko B. K., M. K., G. K.

o ustalenie

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 17 marca 2014 r., sygn. akt XXIV C 1284/13

oddala apelację.

I ACa 1549/14

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 16 października 2013 r. J. D. wniósł o ustalenie nieważności zawartej w dniu 27 kwietnia 2007 r. przez G. K. z B. K. i M. K. umowy przeniesienia prawa użytkowania wieczystego działki gruntu nr (...) o powierzchni 0,1789 m² oraz sprzedaży prawa użytkowania wieczystego działki gruntu nr (...) o powierzchni 0,1590 m² i własności stanowiącego odrębną nieruchomość budynku, dla których Sąd Rejonowy w Legnicy prowadzi księgę wieczystą nr (...).

Postanowieniem z 29 listopada 2013 r. Sąd Okręgowy w Warszawie wezwał do udziału w sprawie w charakterze pozwanych B. K. i M. K..

W piśmie procesowym z dnia 11 grudnia 2013 r. powód doprecyzował powództwo, wnosząc dodatkowo o zasądzenie kosztów procesu według norm przepisanych.

W odpowiedzi na pozew z dnia 14 lutego 2014 r. G. K. wniosła o jego oddalenie i zasądzenie kosztów procesu.

Pozwani B. K. i M. K. nie zajęli stanowiska w sprawie.

Wyrokiem z dnia 17 marca 2014 r., który w stosunku do B. K. i M. K. miał charakter wyroku zaocznego, Sąd Okręgowy w Warszawie powództwo oddalił.

Sąd I instancji oparł swoje rozstrzygnięcie na następujących ustaleniach faktycznych oraz rozważaniach prawnych:

J. D. oraz W. Z. byli założycielami Wyższej Szkoły (...) z siedzibą w G., a następnie w L. (dalej jako Szkoła), powstałej na podstawie decyzji Ministra Edukacji Narodowej z dnia 6 czerwca 1994 r. nr (...) (...) zmienionej następnie decyzją z dnia 23 września 1997 r. nr (...) (...) zezwalającej na prowadzenie działalności przez 5 lat, do 30 września 1999 r. Z uwagi na negatywną decyzję Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 września 1999 r., nr (...) (...) / (...) / 99, w przedmiocie wniosku o wydłużenie okresu ważności zezwolenia, wygasło ono z upływem pierwotnie ustalonego terminu. Jednocześnie obaj założyciele zostali zobowiązani do poinformowania Ministra Edukacji Narodowej o wyznaczeniu likwidatora uczelni w terminie miesięcznym od dnia otrzymania decyzji. Wskazano również, że likwidacja Szkoły powinna nastąpić do dnia 30 września 2000 r. Założyciele nie spełnili powyższego obowiązku i nie potrafili porozumieć się co do osoby likwidatora, w związku z czym przed Sądem Rejonowym w Legnicy wszczęto postępowanie w sprawie III RNs 92/05 z wniosku W. Z. o ustanowienie kuratora. Postanowieniem z dnia 14 czerwca 2005 r. Sąd ustanowił kuratorem Szkoły G. K.. W zaświadczeniu z dnia 12 sierpnia 2005 r. wskazano, że celem ustanowienia kuratora było przeprowadzenie przez niego postępowania likwidacyjnego. Postępowanie to było następnie prowadzone przez G. K. do dnia 31 maja 2011 r., kiedy to zgodnie z postanowieniem Sądu Rejonowego w Legnicy z dnia 3 czerwca 2011 r., III RNs 92/05, została zwolniona z tej funkcji z uwagi na zakończenie w dniu 28 lutego 2011 r. likwidacji Szkoły. Zgodnie z postanowieniami statutu Szkoły, jej likwidacja mogła nastąpić na podstawie decyzji Ministra Edukacji Narodowej lub decyzji założycieli (§ 60 ust. 1). Podejmując decyzję o likwidacji założyciele wyznaczali jednocześnie likwidatora Szkoły (§ 61 ust 1).

Działając w zakresie przyznanego jej umocowania, aktem notarialnym z dnia 27 kwietnia 2007 r., G. K. jako kurator Szkoły zawarła z B. K. i M. K. umowę przeniesienia prawa użytkowania wieczystego działki gruntu nr (...) o powierzchni 0,1789 m² oraz sprzedaży prawa użytkowania wieczystego działki gruntu nr (...) o powierzchni 0,1590 m² i własności stanowiącego odrębną nieruchomość budynku, dla których Sąd Rejonowy w Legnicy prowadził księgę wieczystą nr (...).

Sąd Okręgowy wskazał, że ustaleń faktycznych dokonał na podstawie dokumentów złożonych przez strony w toku postępowania oraz znajdujących się w aktach sprawy XXIV C 756/13. Dokumenty te uznane zostały za wiarygodne, bowiem ich prawdziwość nie budziła wątpliwości Sądu i nie była też kwestionowana przez strony.

Powód domagał się ustalenia nieważności zawartej przez pozwanych umowy przeniesienia prawa użytkowania wieczystego i sprzedaży, należącego do Szkoły prawa użytkowania wieczystego działek gruntu wraz z posadowionym na jednej z nich budynkiem stanowiącym odrębną nieruchomość, dla których Sąd Rejonowy w Legnicy prowadzi księgę wieczystą nr (...). Żądanie pozwu opierało się na art. 189 k.p.c., zgodnie z którym powód może żądać ustalenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma w tym interes prawny. Interes prawny rozpatrywany na gruncie art. 189 k.p.c. oznacza obiektywną potrzebę uzyskania określonej treści wyroku wywołaną własną sytuacją prawną. Interes prawny odróżnić należy od zainteresowania o innym - emocjonalnym, ekonomicznym, czy czysto faktycznym - charakterze. Strona powodowa ma interes prawny w ustaleniu istnienia stosunku prawnego, gdy stosunek ten przynajmniej potencjalnie może wpłynąć na jej prawa i obowiązki - ich istnienie, zakres i treść. Zgodnie z art. 6 k.c., to na powodzie spoczywa obowiązek udowodnienia faktów przemawiających za uznaniem, że w okolicznościach sprawy istniał po jego stronie interes prawny. Ocena interesu prawnego dokonywana jest bowiem na tle skonkretyzowanych okoliczności, ściśle wskazanych przez powoda faktów, potwierdzających potrzebę ochrony jego sfery prawnej. Powód powinien zatem udowodnić, że jego sytuacja materialnoprawna w powiązaniu z sytuacją faktyczną, wskazuje na istnienie interesu prawnego.

Sąd Okręgowy stanął na stanowisku, że powód nie ma interesu prawnego w żądaniu ustalenia nieważności umowy wskazanej w pozwie. J. D. wskazał, że jest założycielem Szkoły, że w związku z tym ma 50% udział w jej majątku, a

sporna umowa spowodowała szkodę. Tak określone okoliczności faktyczne nie dawały jednak podstaw do przyjęcia, że stwierdzenie nieważności przedmiotowej umowy mogłoby mieć wpływ na sytuację prawną powoda. Szkoła jest bowiem oddzielnym od powoda bytem prawnym, inną osobą i zmiany w jej stanie majątkowym nie oznaczają automatycznie, że zmienia się sytuacja prawną powoda. J. D. nie wskazał, jakie zmiany w sferze jego praw i obowiązków nastąpiłyby, gdyby doszło do uwzględnienia powództwa. Nie miał zatem interesu prawnego w zgłoszeniu żądania ustalenia nieważności przedmiotowej umowy.

Sąd I instancji stwierdził również, że interes prawny powoda w wytoczeniu powództwa o ustalenie zależy także od celowości dążenia do ustalenia prawa lub stosunku prawnego w postępowaniu procesowym. Jeżeli cel ten można osiągnąć w ramach innego postępowania, to zachodzi brak interesu prawnego powoda w wytoczeniu powództwa o ustalenie. W orzecznictwie wypracowano zasadę, którą Sąd Okręgowy podzielił, że nie ma interesu prawnego ten, kto może poszukiwać ochrony prawnej w drodze powództwa o zasądzenie świadczeń pieniężnych lub niepieniężnych lub o ukształtowanie prawa lub stosunku prawnego. Zasada ta opiera się m.in. na założeniu, że wyrok tylko ustalający istnienie stosunku prawnego nie zapewni ostatecznej ochrony prawnej, ponieważ nie jest - w przeciwieństwie do wyroków zasądzających lub kształtujących - wykonalny na drodze egzekucji sądowej. Jeśli zatem powód dopatruje się interesu prawnego w wytoczeniu przedmiotowego powództwa w tym, że zawarcie objętej pozwem umowy spowodowało szkodę, może wytoczyć powództwo o zapłatę odszkodowania. Z kolei, jeśli J. D. twierdzi, że przysługują mu jakiegokolwiek prawa (własność, użytkowanie wieczyste) do nieruchomości będącej przedmiotem spornej umowy, może wytoczyć powództwo o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym. W księdze wieczystej prowadzonej dla przedmiotowej nieruchomości jako użytkownik wieczysty i właściciel wpisana jest strona pozwana. W ocenie Sądu I instancji osoba podnosząca, że ma tytuł prawny do nieruchomości nie ma interesu prawnego w żądaniu ustalenia nieważności umowy nabycia własności (użytkowania wieczystego) tej nieruchomości przez osobę trzecią, jeżeli osoba ta została wpisana w księdze wieczystej jako właściciel (użytkownik wieczysty) nieruchomości. W takiej sytuacji osoba przekonana o posiadaniu tytułu prawnego do tej nieruchomości może zwalczać wpis własności (użytkowania wieczystego) w drodze powództwa o uzgodnienie stanu prawnego nieruchomości ujawnionego w księdze wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym. Uzyskanie pozytywnego orzeczenia w procesie wytoczonym na podstawie art. 10 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece (t. jedn. Dz. U. z 2013 r., poz. 707 ze zm.; dalej jako u.k.w.h.) pozwala uprawnionemu skutecznie wykazać wobec osób trzecich, że to jemu służy prawo własności (użytkowania wieczystego) nieruchomości.

Sąd Okręgowy zauważył, że konstrukcja art. 189 k.p.c., która zakłada przed badaniem istnienia lub nieistnienia określonego prawa, sprawdzenie czy po stronie powoda zachodzi interes prawny w wytoczeniu powództwa o ustalenie, ma m.in. na celu niedopuszczenie do sytuacji niepotrzebnego wytaczania powództw, w których rozstrzygnięcie będzie miało jedynie charakter prejudykatu w innej sprawie. Skoro powodowi służy prawo wytoczenia procesu o zapłatę odszkodowania (z którego zresztą, jak wynika z ujawnionym w sprawie niniejszej i sprawie XXIV C 756/13, okoliczności wielokrotnie już korzystał) i prawo do domagania się uzgodnienia treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym, to oznacza to brak interesu prawnego do wniesienia powództwa o ustalenie. Już z tej tylko przyczyny powództwo nie nadawało się do uwzględnienia.

Sąd I instancji dodatkowo podniósł, że - przyjmując nawet istnienie po stronie powoda interesu prawnego - zgłoszone przez niego żądanie nie nadawałoby się do uwzględnienia, bowiem stanowisko powoda co do braku umocowania pozwanej G. K. do reprezentowania Szkoły nie było trafne. Powód twierdził, że objęta pozwem umowa jest nieważna, gdyż Szkoła jako zbywca nieruchomości była niewłaściwie reprezentowana. Zdaniem J. D. kurator ustanowiona dla Szkoły w trybie art. 42 k.c. w osobie G. K. nie była uprawniona do podejmowania czynności likwidacyjnych, w tym zbycia przedmiotowej nieruchomości. Stosownie do art. 42 § 1 k.c., jeżeli osoba prawna nie może prowadzić swoich spraw z braku powołanych do tego organów, sąd ustanawia dla niej kuratora. W myśl § 2 tego artykułu, kurator powinien postarać się niezwłocznie o powołanie organów osoby prawnej, a w razie potrzeby o jej likwidację. Z przepisu tego wynika, że kurator jest przedstawicielem ustawowym osoby prawnej, dla której został ustanowiony, a zakres jego kompetencji wynika z postanowienia sądu o jego ustanowieniu i z zaświadczenia (art. 604 k.p.c.). Kurator ustanowiony na podstawie art. 42 k.c. powinien niezwłocznie postarać się o powołanie organów osoby prawnej, a

w razie potrzeby postarać się o likwidację osoby prawnej. W związku z okolicznościami istniejącymi w sprawie, a mianowicie Szkoła była postawiona decyzją Ministra Edukacji Narodowej w stan likwidacji, rozważenia wymagało, jakie czynności G. K. jako kurator Szkoły mogła podejmować w ramach „niezwłocznego podjęcia starań o likwidację osoby prawnej”. Istotnym było, że G. K. postanowieniem z 14 czerwca 2005 r. została ustanowiona kuratorem dla osoby prawnej w postaci szkoły wyższej. Zgodnie zaś z obowiązującym wówczas art. 18 ust. 2 ustawy z 12 września 1990 r. o szkolnictwie wyższym (Dz. U. z 1990 r., Nr 65, poz. 385 ze zm.; dalej jako u.s.w.), sposób likwidacji uczelni niepaństwowej określa jej statut, z uwzględnieniem zobowiązań założyciela w przypadku likwidacji uczelni. Niemal tożsamej treści regulację zawiera też obowiązująca od 1 września 2005 r. ustawa z 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym (t. jedn. Dz. U. z 2012 r., poz. 572), w art. 27 ust. 3. Z art. 18 ust. 2 wynika, że wszelkie kwestie związane z likwidacją szkoły wyższej powinien regulować jej statut. Jak stanowił statut Szkoły (§ 60 ust. 1) jej likwidacja mogła nastąpić na podstawie decyzji Ministra Edukacji Narodowej (pkt 1) lub założyciela (pkt 2). W niniejszej sprawie zaktualizowała się pierwsza z tych możliwości bowiem decyzją z 30 września 1999 r., nr(...) Minister Edukacji Narodowej odmówił założycielom przedłużenia terminu ważności zezwolenia na utworzenie prowadzonej przez nich Szkoły, w związku z czym konieczne było przeprowadzenie likwidacji. W decyzji tej wskazano, że likwidacja powinna zostać zakończona do 30 września 2000 r., oraz zobowiązano założycieli do powiadomienia w terminie miesięcznym o wyznaczeniu likwidatora uczelni. Obowiązki te nie zostały przez założycieli spełnione - z uwagi na spór nie byli oni w stanie porozumieć się co do osoby likwidatora, a w efekcie również postępowanie likwidacyjne nie zostało zakończone w określonym terminie. Statut Szkoły nie zawierał natomiast żadnych postanowień w przedmiocie powołania likwidatora w sytuacji, gdy podstawą wszczęcia postępowania likwidacyjnego była decyzja Ministra - § 61 ust. 1 statutu regulował bowiem tę kwestię jedynie w sytuacji gdy likwidacja wynikała z decyzji założycieli, przyznając im uprawnienie do wyznaczenia likwidatora. Nadto z uwagi na brak zgody pomiędzy założycielami próba zastosowania powyższego zapisu w drodze analogii nie przyniosła rezultatu.

W tych okolicznościach Sąd I instancji uznał, że G. K., jako kurator Szkoły podejmując starania o jej likwidację, mogła wykonywać wszelkie czynności likwidatora. Ani ustawa, ani statut Szkoły nie przewidywały bowiem możliwości innego postępowania, w szczególności nie istniały organy lub osoby, do których kurator mogłaby się zwrócić o ustanowienie likwidatora i na tym zakończyć pełnienie powierzonych mu obowiązków. Zdaniem Sądu Okręgowego nie przemawiało za uznaniem, że kurator Szkoły G. K. nie była właściwie umocowana do prowadzenia postępowania likwidacyjnego, w tym zbywania praw do nieruchomości, przywołane przez powoda orzecznictwo. Powód powołał się na postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 2004 r., III CK 249/03, OSNC 2005/5/87, w którego tezie wskazano, że kurator spółki akcyjnej ustanowiony w celu powołania jej organów nie ma uprawnienia do powołania zarządu i nie zastępuje walnego zgromadzenia ani rady nadzorczej tej spółki. Orzeczenie to było jednak nieadekwatne do okoliczności sprawy, gdyż dotyczyło kuratora ustanowionego dla spółki akcyjnej, a zatem kuratora, który w razie stwierdzenia potrzeby likwidacji spółki ma możliwość inicjowania postępowania zgodnego z właściwymi przepisami Kodeksu spółek handlowych (art. 463 k.s.h.), ewentualnie wystąpienia do sądu rejestrowego o ustanowienie likwidatora spółki (art. 25 ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym). Kurator ustanowiony dla niepaństwowej uczelni wyższej, w której statucie nie przewidziano żadnego trybu dla ustanowienia likwidatora, takich możliwości nie posiadał, w szczególności prawo nie przewidywało, aby mógł zwrócić się z takim wnioskiem do sądu. Stąd zasadnym było przyjęcie, że kurator ustanowiony dla niepaństwowej uczelni wyższej, a mianowicie Szkoły, był uprawniony do samodzielnego podejmowania czynności zmierzających do likwidacji uczelni. Przyjęcie poglądu przeciwnego prowadziłoby do wniosku, że pomimo ustanowienia kuratora, którego celem jest przede wszystkim ochrona interesów wierzycieli osoby prawnej i który powinien niezwłocznie podjąć starania o likwidację osoby prawnej, nie byłoby możliwe zlikwidowanie jej majątku i spraw, a w konsekwencji zaspokojenie wierzycieli.

Sąd I instancji zauważył także, iż postanowienie o ustanowieniu G. K. kuratorem Szkoły stało się prawomocnie i nie zostało wzruszone w trybie przewidzianym przepisami prawa. Tym samym, zgodnie z art. 365 § 1 k.p.c. jego treść wiąże nie tylko strony i sąd, który je wydał, ale także inne sądy (w tym również Sąd rozpatrujący przedmiotową sprawę) i organy administracji publicznej. Z uzasadnienia postanowienia wynikało, że celem powołania kuratora było przeprowadzenie postępowania likwidacyjnego Szkoły. Potwierdzało to również wydane dnia 12 sierpnia 2005 r. przez Sąd Rejonowy w Legnicy w trybie art. 604 k.p.c. zaświadczenie, zgodnie z którym G. K. została ustanowiona kuratorem

w celu przeprowadzenia postępowania likwidacyjnego. Postępowanie to było następnie prowadzone, a ostatecznie zakończyło się dnia 28 lutego 2011 r., w związku z czym postanowieniem z dnia 3 czerwca 2011 r. Sąd Rejonowy w Legnicy zwolnił G. K. z obowiązków kuratora.

W świetle powyższego Sąd Okręgowy uznał, że pozwana G. K. była skutecznie umocowana do prowadzenia likwidacji Szkoły, a podnoszone w tym zakresie zarzuty powoda nie znajdowały uzasadnienia.

Apelację od wyroku Sądu Okręgowego wniósł powód, zaskarżając go w całości. Zarzucił:

1/ naruszenie prawa procesowego poprzez naruszenie przepisów art. 189 k.p.c. w zw. z art. 10 u.k.w.h. oraz art. 31 u.k.w.h., polegające na ich wadliwej wykładni i przyjęciu, że wyrok stwierdzający nieważność umowy, na podstawie której ujawniono w księdze wieczystej prawo własności nie może stanowić podstawy wpisu niezbędnego do usunięcia niezgodności między treścią księgi wieczystej a rzeczywistym stanem prawnym nieruchomości, zgodnie z dyspozycją przepisu art. 31 u.k.w.h., co w konsekwencji doprowadziło do ustalenia braku interesu prawnego powoda do dochodzenia roszczenia w trybie art. 189 k.p.c.,

2/ naruszenie przepisów postępowania, mające wpływ na treść orzeczenia, tj. naruszenie art. 233 k.p.c. poprzez błędną ocenę zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego i w konsekwencji błędne przyjęcie, iż powód nie posiada interesu prawnego w dochodzeniu roszczenia objętego pozwem, podczas gdy zgromadzony w sprawie materiał dowodowy wskazuje na istnienie tej koniecznej dla realizacji uprawnień z art. 189 k.p.c. przesłanki,

3/ obrazę prawa materialnego, polegającą na naruszeniu art. 42 k.c. poprzez jego błędną wykładnię i przyjęcie, że kurator ustanowiony dla osoby prawnej na podstawie tego przepisu posiada uprawnienia i może pełnić obowiązki likwidatora i w ten sposób upłynniając majątek osoby prawnej objętej kuratela prowadzić postępowanie likwidacyjne, podczas gdy przedmiotowy przepis i ugruntowane na jego podstawie orzecznictwo nie dają podstaw do łączenia funkcji kuratora oraz likwidatora.

Wskazując na powyższe zarzuty strona powodowa wniosła o:

- zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uwzględnienie powództwa w całości;
- ewentualnie, uchylenie orzeczenia i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania;
- zasądzenie kosztów postępowania za obie instancje według norm przepisanych.

W odpowiedzi na apelację z dnia 5 września 2014 r. pozwana G. K. wniosła o oddalenie apelacji oraz zasądzenie na jej rzecz zwrotu kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych za I oraz II instancję.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja powoda nie zasługiwała na uwzględnienie.

Sąd Apelacyjny podziela ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd I instancji i przyjmuje je jako własne, z tym uzupełnieniem, iż Sądowi II instancji wiadome jest z urzędu, że Wyższa Szkoła (...) z siedzibą w L. została już wykreślona z Rejestru uczelni niepublicznych i związków uczelni niepublicznych. Powód na rozprawie apelacyjnej w dniu 2 czerwca 2015 r. stwierdził, że decyzję w tej sprawie otrzymał dopiero ostatnio i w zakreślonym terminie zaskarżył ją. Jakkolwiek ww. Rejestr (ogólnie dostępny) wyraźnie określa status Szkoły jako „wykreślona”, to jednocześnie brak było podstaw do podważania oświadczenia strony powodowej o zaskarżeniu decyzji w przedmiocie wykreślenia uczelni z Rejestru. Niezależnie od powyższego, z uwagi na przedstawione poniżej argumenty, kwestia tego, czy Szkoła została ostatecznie wykreślona z Rejestru, czy też nie, pozostawała bez wpływu na końcowe rozstrzygnięcie sprawy.

Powód w apelacji zarzucił Sądowi Okręgowemu naruszenie art. 233 k.p.c. poprzez błędną ocenę zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego i w konsekwencji błędne przyjęcie, iż powód nie posiada interesu prawnego w dochodzeniu roszczenia objętego pozwem, podczas gdy zgromadzony w sprawie materiał dowodowy wskazywał na istnienie tej koniecznej dla realizacji uprawnień z art. 189 k.p.c. przesłanki. Zarzut ten, zakładając, iż precyzyjnie rzecz ujmując odnosi się do art. 233 § 1 k.p.c., uznać należało za zupełnie chybiony. Po pierwsze, postawienie sądowi I instancji zarzutu naruszenia reguł swobodnej oceny dowodów wymaga wykazania, że doszło do naruszenia kryteriów tej oceny, tj. przepisów proceduralnych odnoszących się do dowodów lub postępowania dowodowego, zasad logicznego myślenia lub reguł doświadczenia życiowego, w odniesieniu do jakich konkretnie środków dowodowych i że naruszenie to mogło mieć wpływ na treść rozstrzygnięcia. Wymaganiom tym powód nie sprostał. Po drugie, jak wynika z uzasadnienia wniesionej przez powoda apelacji, w istocie nie kwestionuje on ustaleń faktycznych poczynionych przez Sąd Okręgowy, a ocenę tego Sądu co do braku po jego stronie interesu prawnego w wytoczeniu w oparciu o art. 189 k.p.c. powództwa o ustalenie, co faktycznie należy uznać za kwestionowanie nie podstawy faktycznej rozstrzygnięcia, ale oceny prawnej zgłoszonego żądania. Kwestie te będą przedmiotem dalszych rozważań.

Powód postawił też w apelacji zarzut naruszenia art. 189 k.p.c. w zw. z art. 10 u.k.w.h. oraz art. 31 u.k.w.h. Sąd Okręgowy, po pierwsze, uznał, że powód nie ma interesu prawnego w wytoczeniu powództwa o ustalenie, bowiem Szkoła stanowi odrębny od powoda byt prawny i tym samym zmiany w jej stanie majątkowym nie oznaczają, że automatycznie zmienia się sytuacja prawna powoda. Po drugie, jeżeli powód uważa, że przysługują mu prawa do nieruchomości, które dotyczy przedmiotowe powództwo, to właściwym środkiem prawnym jest powództwo o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym.

W ocenie Sądu Apelacyjnego powyższą argumentację Sądu I instancji uznać należało za niekonsekwentną, bowiem jeżeli Sąd stoi na stanowisku, że powodowi nie przysługują jakiegokolwiek prawa do przedmiotów wchodzących w skład majątku Szkoły, która stanowi odrębny od powoda byt prawny, to tym samym uznać by też należało, że J. D. nie jest legitymowany do wytoczenia powództwa o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym, bowiem jak wynika z art. 10 ust. 1 u.k.w.h. legitymacja taka przysługuje jedynie osobie, której prawo nie jest wpisane do księgi wieczystej lub jest wpisane błędnie albo jest dotknięte wpisem nie istniejącego obciążenia lub ograniczenia. Ze stanowiska Sądu Okręgowego wynikało, że powodowi nie przysługują jakiegokolwiek prawa do nieruchomości stanowiącej przedmiot niniejszego powództwa o stwierdzenie nieważności, co powinno prowadzić też do wniosku, iż nie było podstaw do odsyłania powoda do trybu określonego w art. 10 ust. 1 u.k.w.h.

W stosunku do Wyższej Szkoły (...) z siedzibą w L. przeprowadzone zostało postępowanie likwidacyjne, a sama Szkoła została wykreślona z Rejestru uczelni niepublicznych i związków uczelni niepublicznych. Niezależnie od tego, że powód podniósł, iż zamierza się odwołać od decyzji o wykreśleniu Szkoły z Rejestru, zauważyć należało, że procedura likwidacji uczelni została przeprowadzona i zakończona. Zgodnie z postanowieniami statutu Szkoły majątek pozostały po przeprowadzonej likwidacji podlegał podziałowi pomiędzy założycieli Szkoły, zatem i powoda. Potencjalne pojawienie się składnika majątkowego, który stanowiłyby majątek Szkoły, a nie został skutecznie objęty procedurą likwidacyjną, postawiłoby sprawę praw założycieli Szkoły do tego majątku. W tej sytuacji kwestia ważności umowy sprzedaży z dnia 27 kwietnia 2007 r. zawartej pomiędzy likwidatorem Szkoły G. K. a B. K. i M. K. mogłaby obiektywnie rzecz oceniając mieć wpływ na sferę prawną powoda. Nadto, w sytuacji, gdy G. K. nie jest już likwidatorem Szkoły, faktycznie jedynie jej założyciele mają możliwość podjęcia kroków prawnych zmierzających do ustalenia, czy określone czynności prawne dokonane w toku postępowania likwidacyjnego są ważne, czy też nie.

Kwestia, czy dopuszczalne jest - w oparciu o art. 31 ust. 2 u.k.w.h. - dokonanie wpisu w księdze wieczystej na podstawie wyroku ustalającego istnienie lub nieistnienie stosunku prawnego lub prawa (art. 189 k.p.c.), należy do zagadnień kontrowersyjnych, niejednolicie rozstrzyganych w orzecznictwie. W niniejszej sprawie nie zachodziła potrzeba szczegółowego odnoszenia się do tego zagadnienia, bowiem niezależnie od sposobu jego rozstrzygnięcia i tak powództwo podlegało ostatecznie oddaleniu. Na marginesie, zauważyć jednak należało, że za przyjęciem stanowiska, iż powoda nie należało odsyłać na drogę powództwa o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym, przemawiała też kwestia tego, że niejasna była kwestia przysługiwania J. D. legitymacji do wytoczenia

powództwa z art. 10 ust. 1 u.k.w.h., w szczególności w sytuacji, gdy kwestionował on ważność i skuteczność całego postępowania likwidacyjnego Szkoły.

W tej sytuacji należało częściowo zgodzić się z zarzutem apelującego, że Sąd I instancji naruszył art. 189 k.p.c. w zw. z art. 10 u.k.w.h. oraz art. 31 u.k.w.h. poprzez uznanie, że powód nie miał interesu prawnego w wytoczeniu przedmiotowego powództwa o ustalenie.

Niezależnie od powyższego powództwo należało jednak uznać za niezasadne, co związane było z brakiem podstaw do uwzględnienia zarzutu naruszenia art. 42 k.c. poprzez przyjęcie, że kurator osoby prawnej ustanowiony na podstawie tego przepisu posiadał uprawnienie i mógł pełnić funkcję likwidatora i w jej ramach dokonywać skutecznie czynności prawnych dotyczących majątku Szkoły. Sąd Apelacyjny w tym zakresie podziela rozważania prawne poczynione przez Sąd I instancji.

W judykaturze i piśmiennictwie przyjmuje się, że kurator jest przedstawicielem ustawowym osoby prawnej i należy stosować do niego przepisy o przedstawicielstwie. Przedstawicielstwo polega na tym, że przedstawiciel dokonuje w imieniu innej osoby czynności prawnej, która, jeżeli mieści się w granicach umocowania, wywołuje skutki prawne bezpośrednio dla reprezentowanego. Zakres kompetencji (uprawnień) kuratora ustanowionego na podstawie art. 42 k.c. jest ograniczony do czynności wymienionych w § 2 tego przepisu i określany jest przez sąd w zaświadczeniu dla kuratora. Stosownie do art. 42 § 2 k.c. kurator powinien postarać się niezwłocznie o powołanie organów osoby prawnej, a w razie potrzeby o jej likwidację. Jak wskazał Sąd Najwyższy w uzasadnieniu uchwały z dnia 8 marca 2012 r., III CZP 95/11, OSNC 2012/11/125, jeżeli okaże się, że niemożliwe jest przywrócenie osobie prawnej możliwości działania przez organy, kurator powinien podjąć działania nakierowane na likwidację osoby prawnej. Chodzi tu o ogół czynności nieodzownych do likwidacji osoby prawnej, czyli do jej wyeliminowania z obrotu prawnego w drodze odpowiedniego postępowania, ze względu na niemożność wyłonienia organów potrzebnych do działania. Jeżeli jednym z celów kurateli ustanowionej na podstawie art. 42 k.c. jest likwidacja osoby prawnej w razie niemożności wyłonienia organów potrzebnych do działania, **to urzeczywistnienie tego celu zakłada uprawnienie kuratora do podjęcia czynności niezbędnych z punktu widzenia tego celu.**

Odnosząc się do okoliczności niniejszej sprawy należało wskazać, że zgodnie z obowiązującym wówczas art. 18 ust. 2 u.s.w., sposób likwidacji uczelni niepaństwowej określał statut. Jak jednocześnie wynikało z niespornych ustaleń faktycznych Minister Edukacji Narodowej decyzją z dnia 30 września 1999 r. nie zgodził się na wydłużenie ważności zezwolenia na prowadzenie działalności przez Szkołę i wygasło ono z upływem pierwotnie ustalonego terminu (tj. 30 września 1999 r.). Obaj założyciele zostali zobowiązani do poinformowania Ministra Edukacji Narodowej o wyznaczeniu likwidatora uczelni w terminie miesięcznym od dnia otrzymania decyzji. Wskazano również, że likwidacja Szkoły powinna nastąpić do dnia 30 września 2000 r. Założyciele nie spełnili powyższego obowiązku i przez okres niemal 5 lat nie potrafili porozumieć się co do osoby likwidatora.

Z okoliczności sprawy wynikało zatem, że w sprawie nie chodziło o powołanie organów osoby prawnej, która miała dalej działać, ale o przeprowadzenie likwidacji uczelni, która nie posiadała już ważnego zezwolenia na prowadzenie działalności edukacyjnej.

Ze statutu, do którego odsyłał art. 18 ust. 2 u.s.w. wynikało, że likwidacja Szkoły mogła nastąpić na podstawie decyzji Ministra Edukacji Narodowej lub decyzji założycieli (§ 60 ust. 1). Podejmując decyzję o likwidacji założyciele wyznaczali jednocześnie likwidatora Szkoły (§ 61 ust. 1). Statut nie regulował zatem sytuacji, w której do likwidacji dochodzi na podstawie decyzji Ministra Edukacji Narodowej, a założyciele nie są w stanie wyznaczyć wspólnie osoby likwidatora. W sytuacji zatem, gdy ani ustawa, ani statut nie regulowały kwestii likwidacji uczelni, uznać należało, że starania kuratora o likwidację osoby prawnej, o których mowa jest w art. 42 § 2 k.c., oznaczały, że faktycznie to kurator ma przeprowadzić postępowanie likwidacyjne. Wymagały tego zasady praworządności, w szczególności zaś względem interesów wierzycieli likwidowanej Szkoły. Tak też uznał Sąd Rejonowy w Legnicy, który postanowieniem z dnia 14 czerwca 2005 r. ustanowił kuratorem Szkoły G. K., a w zaświadczeniu z dnia 12 sierpnia 2005 r. wskazał, że celem ustanowienia kuratora było przeprowadzenie przez niego postępowania likwidacyjnego.

Odwoływanie się przez apelującego do orzeczeń odnoszących się do spółek kapitałowych uznać należało za nieadekwatne, nie uwzględniało bowiem tego, że przepisy Kodeksu spółek handlowych precyzyjnie określają reguły postępowania likwidacyjnego tych osób prawnych, a jak powyżej już była o tym mowa ani ustawa o szkolnictwie wyższym ani statut Szkoły takiej procedury nie określały. Należało w takiej sytuacji odwołać się do art. 42 k.c. i konstrukcji przedstawicielstwa, a jak już powyżej o tym wspomiano Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 8 marca 2012 r. wyraźnie wskazał, że konstrukcja art. 42 k.c. zakłada uprawnienie kuratora do podejmowania wszelkich niezbędnych czynności, które umożliwią osiągnięcie zakładanego przez ten przepis celu w postaci zlikwidowania osoby prawnej, która nie może dalej działać, a której właściwe osoby (organy) nie są w stanie same przeprowadzić likwidacji.

Z powyższego należało wyprowadzić wniosek, że G. K. została skutecznie ustanowiona kuratorem Szkoły, a jej kompetencje obejmowały przeprowadzenie postępowania likwidacyjnego. W ramach tych czynności pozwana, zgodnie § 61 ust. 5 i 6 statutu zobowiązana była do zakończenia spraw bieżących Szkoły, ściągnięcia wierzytelności, spieniężenia majątku, zaspokojenia zobowiązań ciężących na Szkole i przekazanie pozostałych środków pieniężnych założycielom. G. K. w ramach posiadanych jako kurator Szkoły kompetencji była zatem uprawniona do zawarcia w dniu 27 kwietnia 2007 r. z B. K. i M. K. umowy przeniesienia prawa użytkowania wieczystego działki gruntu nr (...) o powierzchni 0,1789 m² oraz sprzedaży prawa użytkowania wieczystego działki gruntu nr (...) o powierzchni 0,1590 m² i własności stanowiącego odrębną nieruchomość budynku, dla których Sąd Rejonowy w Legnicy prowadził księgę wieczystą nr (...).

Trafnie Sąd Okręgowy zwrócił też uwagę na okoliczność, że zgodnie z treścią art. 365 § 1 k.p.c. orzeczenie prawomocne wiąże nie tylko strony i sąd, który je wydał, lecz również inne sądy oraz inne organy administracji publicznej, a w przypadkach w ustawie przewidzianych także inne osoby. W tej sytuacji przedmiotem badania Sądu w niniejszym postępowaniu nie mogła zostać objęta okoliczność, czy Sąd opiekuńczy był władny do ustanowienia kuratora w takim zakresie w jakim to uczynił. Oznaczało to, że zakres umocowania G. K. jako kuratora Szkoły wiązał Sąd w niniejszym postępowaniu, zatem czynności likwidacyjne dokonane w zakresie wskazanym w postanowieniu Sądu Rejonowego w Legnicy z dnia 14 czerwca 2005 r., sygn. akt III RNs 92/05 oraz w zaświadczeniu tego Sądu z dnia 12 sierpnia 2005 r., nie mogły być skutecznie kwestionowane w toku niniejszego postępowania jako nieważne z uwagi na wadliwą reprezentację Szkoły przy zawieraniu umowy z dnia 27 kwietnia 2007 r.

Mając powyższe na względzie, Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. orzekł jak w sentencji.